

EN SIKKER PROTEST

PROPAGANDA OG PROPAGANDAKRITIK PÅ BEIJING UNIVERSITET

Beijings studerende støder dagligt på parti-statens propaganda. I skoler og på universiteter er der obligatoriske fag, hvor parti-statens budskaber fremføres, i det offentlige rum gør bannere og plakater det samme. Det massive bombardement til trods, formår kinesiske studerende at forholde sig kritisk til propagandaen og giver gerne udtryk for deres frustrationer med, hvad de kalder 'skoling til politisk korrekthed'.

af ANDERS SYBRANDT HANSEN

Partiet har ordet

I efteråret 2009 var jeg i Beijing for at undersøge, hvordan kinesiske universitetsstuderende i dag forholder sig til Kinas Kommunistiske Parti. For parti-staten er skolevæsnet en central kanal til at få budskaber ud til Kinas unge, og

der er fag på skoleskemaet i både grundskolen og på universitetet, hvor den officielle udlægning af Kinas historiske, sociale og politiske forhold præsenteres. For at forstå hvilken indflydelse, den slags undervisning har på Kinas studerende, lod jeg mig indskrive

på Kinas mest berømte universitet, Beijing Universitet, hvor jeg sammen med 150 kinesiske studerende fulgte et fag, der er obligatorisk på alle Kinas universiteter: "En introduktion til Mao Zedong tænkningen og de vigtige tanker om de tre repræsentationer".

Nationalsdagsbanner.

Her forsøgte forskellige undervisere at påvise, på den ene side, den historiske nødvendighed bag Kommunistpartiets styre og på den anden side, at Kina stadig er en socialistisk stat på trods af, at samfundsökonomien i dag har en kapitalistisk udformning.

Kommunistpartiet har med andre ord rig lejlighed til at tale til Beijings unge. Partiet har ordet. Men at have ordet er ikke nødvendigvis ensbetydende med, at folk lytter. At Beijings studerende sjældent lytter til Partiet, begyndte at gå op for mig, da jeg interviewede Yan Qiang. Yan studerede på Kinas Universitet for Teknologi og Minedrift, og fortalte, at han havde deltaget i Folkerepublikkens 60-års-dags parade 1. oktober 2009. Her havde han marcheret forbi Den Himmelske Fredsplads blandt titusinder af andre studerende. Men da jeg spurgte ham, hvad han mente om præsident Hu Jintao's tale, som var fejringens officielle højdepunkt, kunne

han intet gengive af, hvad præsidenten havde sagt. "For nu at være ærlig", fortalte han, "så lytter jeg nærmest aldrig, når vores ledere taler, for det er altid den samme gamle sang om og om igen". Vi hører det her sprog hele tiden, men vi er komplet ligeglade", fortsatte han, "sig du bare, hvad du vil deroppe fra talerstolen, så sidder jeg hernede og tænker mit." Da jeg senere talte med andre studerende, viste det sig, at Yan på ingen måde var alene om at føle sig fremmedgjort af Partiets retorik.

Det politisk korrekte

Det er den 12. december 2009 og bidende koldt. Jeg går mod Beijing Universitets hovedport, hvor en ung migrantarbejder fra landet i en tyk, vatteret, uniformslignende vinterfrakke vil tjekke mit adgangskort, inden jeg får lov til at gå ind på universitetets område. Jeg misunder ham ikke at skulle stå ude i kulden og inspicere studie-

kort. Jeg skal i det mindste inden døre i det store auditorium.

Dagens emne er 'Opbygningen af det socialistiske harmoniske samfund'. Jeg ser ikke frem til det. Efter et par måneder på faget er jeg så småt begyndt at mærke den samme ligegyldighed over for forelæsningserne, som mine kinesiske medstuderende udviser hver uge i auditoriet. Af de 150 tilstedeværende er vi måske 10 eller 12, der følger med, mens de andre åbenlyst forbereder sig til andre fag eller surfer på internettet. Manglen på interesse fra de kinesiske studerendes side har flere årsager. En studerende, Wang Yifan, har forklaret mig, at faget bestemt ikke er det første fag, de har haft om socialisme med kinesiske kendetegn. Han har haft lignende fag i grundskolen og på gymnasiet med den ene forskel, at stoffet nu er på et lidt højere teoretisk plan. "De her ting, de hvirvler omkring vores ører lige fra vi er børn", fortalte Wang, "og

Paradeformation.

alle ved, at kursets formål er propagandistisk. Det er et fag i politisk korrekthed".

En anden årsag til de studerendes manglende interesse er undervisningsformen. Der er forelæsninger og derefter studenteroplæg, og der er meget sjældent lagt op til spørgsmål under forelæsningerne. De bliver derfor til monologer. Vi forventes således at acceptere på underviserens myndighed, at det eksempelvis er korrekt, når en underviser forklarer, at forskellen mellem fler-parti-systemer og et-parti-systemet er, at de forskellige partier i fler-parti-systemer repræsenterer modsatrettede interesser, mens Folkedagens autortet i Kina udspringer direkte fra folket. Vi bliver også forsikret om, at der ingen klasser findes i Kina, kun sociale strata, som arbejder harmonisk sammen. Ligeledes lærer vi, at Kina ikke har brug for magtens tredeling, da alle kinesere grundlæggende deler de samme politiske interesser.

Men så indtræffer der pludselig, hvad der ligner et mindre oprør i klassen. I dag retter det ene studenteroplæg efter det andet et kritisk blik på den politiske orden. Først fortæller en studerende om statscensurernes negative indvirkning på kinesiske films kunstneriske kvalitet, derefter fortæller en anden om arbejdsløshed og diskrimination mod minoritetsfolket Uighurerne i Xinjiang provinsen, og endelig holder en studene, Guo Xiaonuo, et oplæg om Kinas 'slogankultur'.

Det er alt sammen tomme ord

Som Guo Xiaonuo tager plads bag talerpulten og finder sin præsentation frem på computeren,

fortæller hun, at det i grunden er underligt med Kinas slogankultur, for mens hun studerede fænomenet var det gået op for hende, at "selvom vi ser de her slogans hver dag, virker det ikke til at nogen tager sig af, hvad der står". "Hvor mange slogans kan I for eksempel huske?", spørger hun. Det får hun ikke noget svar på, men hun får tilhøremes opmærksomhed. Flere og flere af de studerende ser nu op fra deres laptops og følger med, mens hun præsenterer en række eksempler på propagandaplakater og slogans på bagtæppet bag talerpulten.

Der er ingen tvivl om, at Guo har ret i, at der er en lang tradition for slogans og propagandabannere i Folkerepublikken. Jeg har ved selvsyn set, at traditionen lever videre i bedste velgående i dag. På Kinas Universitet for Teknologi og Minedrift, hvor jeg bor på tyvende sal blandt pensionerede lektorer, har Folkerepublikkens 60-års-dag eksempelvis meldt sit komme i sloganform: "Byd nationaldagen velkommen, opfør dig civiliseret, tag del i den nye trend". Sådan lyder det på røde bannere med hvide skrifttegn overalt i bybilledet. Og opfordringen til at byde nationaldagen velkommen bliver efterfulgt af en entusiastisk bekræftelse: "Jeg deltager, jeg yder mit bidrag, og derfor er jeg glad". Når jeg går gennem min karré kan jeg tælle 48 forskellige steder, hvor bannere og plakater dagligt minder deres læsere om værdien af samfundssind og patriotisme og om vigtigheden af at skabe en 'socialisme med kinesiske kendetegn'. Det er den type bannere, Guo henviser til, når hun taler om Kinas slogankultur.

Til min overraskelse slår salen

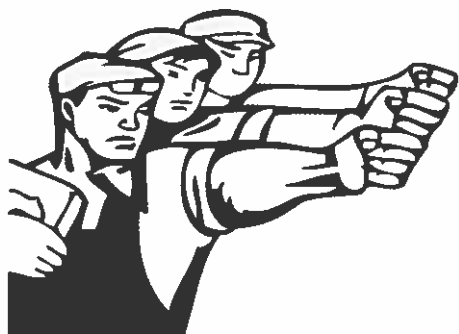
op i en skraldlatte midt under hendes præsentation. Hvad er der galt med eksemplet? Plakatens motiv er i den ikoniske, heroisk-socialistiske stil og viser en arbejder, en bonde og en soldat, der står på række hver med en udstrakt arm og en knyttet næve. At der er tale om satire, går op for mig, da jeg læser teksten: "Kammerater, husk at trække ud!".

Her punkterer Guo propagandadagens selvhøjtidelige boble. Og det satiriske eksempel leder hende frem til sin konklusion: Propagandaplakaterne formidler ingen viden. Det er alt sammen tomme ord. Vi må derfor, konkluderer hun, betragte slogankulturen som en form for visuel forurening og som resultatet af en politik, der har til formål at fordumme befolkningen.

Jeg er meget overrasket over Guos ordvalg. Går hun ikke dumdristigt langt i sin kritik? Grænserne mellem det tilladelige, det upassende og det 'samfundsskadelige' kan være hårfine, når det kommer til offentlige ytringer i Kina, og det ligger lige for at læse en kritik af det obligatoriske fag, vi deltog i, ind i hendes påstand om, at nogen søger at fordumme befolkningen. Hvor provokerende har man egentlig lov til at være?

Sæt tanken fri

Jeg satte mig for at undersøge, hvor grænsen for passende og tilladelige ytringer går på kinesiske universiteter i dag. Jeg prøvede at finde svaret i interviews, først med andre studerende og senere med en underviser på det obligatoriske fag. Ifølge en statskundskabsstuderende, Wang Yong, er der en subtil grænse for, hvad man kan sige i den slags oplæg: "Det er ikke no-

同志们……冲啊！

(Kammerater, husk at trække ud!)

get, der klart angives, men du ved gennem din erfaring, hvad der er forbudt område". Da jeg bad Wang om at give et eksempel, fortalte han, at det i hans erfaring var uproblematisk at kritisere den offentlige administration, men ikke Kommunistpartiet. Man kan se det samme princip gøre sig gældende i den politiske dækning i statsmedieme, fortalte han. Medieme tildele, ifølge Wang, altid Partiet – og i særdeleshed partitoppen – ansvaret og æren for økonomiske, sociale og kulturelle fremskridt, mens skylden for korruption og sociale uroligheder tillægges den administrative fløj af parti-staten, og det kun på det lokale niveau, hvor en skandale har fundet sted.

Kommunistpartiets program for samfundsvidenskaberne taler ellers et anderledes åbent sprog. Efter Kulturrevolutionen ebbede ud, og Deng Xiaoping overtog partilederskabet i 1979, har Partiet principielt betonet samfundsforskningens praktiske nytte uden at afkræve den trofasthed mod nogen

ideologisk model. Citater fra Formand Mao følger stadig samfundsvidenskaberne, men de har fået en ny betydning: 'Sæt tanken fri' og 'søg sandheden gennem fakta' var nu blevet en måde at sige på, at der ingen facitliste findes for samfundslivet hos hverken Marx, Lenin eller Mao. Det skulle derfor principielt også stå de studerende frit for at kritisere kommunismen og Kommunistpartiet. Med den udvikling i tankerne, tog jeg kontakt til Chen Xinmin, hvis undervisning var den mest levende og mindst dogmatiske blandt underviserne på faget.

Over en kop te på en restaurant på universitetet spurgte jeg ham, om det var sandt, at der findes nogle politiske grænser for, hvad det er tilladt at sige, og hvordan det hang sammen med idéen om at 'sætte tanken fri'. Chen smilede indforstået og forklarede mig, hvordan jeg skulle forstå sammenhængen: "Der er i dag ingen grænser for, hvad universitetsstuderende må undersøge. Og selv

hvis deres synspunkter ikke stemmer overens med præsidentens, er der overhovedet ikke nogen grund til bekymring". "Men", fortsatte han, "formidlingen af dine synspunkter bliver reguleret, og du skal ikke propagandere eller føre kampagne for dine synspunkter ved upassende lejligheder".

På sin vis har det ideologiske ortodoksi i Kina derfor overlevet de sidste 30 års reformer. Det er blot ikke længere knyttet op på Maos ord, men i stedet fleksibelt knyttet op på Partiets omskiftelige interesser. Professor i antropologi, Frank Pieke, har beskrevet denne situation som at mål og middel har skiftet plads i Partiets program. Socialismen er ikke længere målet for Partiets styre. Partiets fortsatte styre er målet, og socialistisk ideologi er kun et middel til dette mål. Med andre ord er det i dag selve institutionen Kommunistpartiet – ikke Marx, Lenin eller Mao-, der har facitlisten, når det kommer til, hvad offentligheden bør præsenteres for.

Til grænsen af det upassende og tilbage igen

Det er hverken ligetil eller risikofrit at kritisere Kommunistpartiets styre, hvilket hundredvis af politisk motiverede anholdelser årligt minder os om. Fordi den direkte kritik er for risikabel, har der i Kina udviklet sig alternative, mere subtile former for protest. Professor i Kina-studier, Kevin O'Brien, har beskrevet, hvordan der på landet i stort omfang bruges en protestform, han kalder 'retmæssig modstand'. Det er en protestform, som går ud på at påkalde sig loyalitet overfor Partiet og dets idealer for så at vise, at de lokale embedsfolk ikke lever op til dem.

Det er en sikker form for protest, netop fordi den ikke udfordrer Partiets autoritet men i stedet appellerer til dets egne idealer.

I auditoriet på Beijing Universitet viste det sig, at Guo Xiaonuo gjorde brug af en lignende taktik. Hun gik i sin propagandakritik til grænsen af det passende, men netop som kritikken syntes at kamme over i det utilladelige, vendte hun kløgtigt tilbage til det legitime, politisk korrekte sprog. Således forklarede hun os, at det fundamentale problem med Kinas slogankultur var, at den ikke levede op til Partiets egne principper: Slogankulturen tager ikke 'udgangspunkt i mennesket', hvilket ellers er det bærende princip for al Partiets politik ifølge et af dagens mest populære partislogans. Guos kritik bliver ligesom den 'retmæssige modstand' en sikker protest, fordi hun bruger Partiets egne ord imod propagandakulturen. Hun formår at blive inden for de ofte uklare rammer for, hvad man kan tillade sig at sige, fordi hun kløgtigt formulerer det som om problemet er, at Partiet i præcis det enkeltstående tilfælde ikke lever op til dets egne idealer. Hun afslutter derfor også sin præsentation med et meget opbyggeligt budskab: Når slogankulturen ikke virker i dag betyder det, at vi må udvikle – ikke afvikle – nye og bedre måder at udbrede parti-statens budskaber på.

Et spørgsmål, som står tilbage, er, hvor dybt Guo Xiaonuos desillusion med Kommunistpartiet egentlig stak. Jeg skulle bruge en del overtalelse på at overbevise hende om at sende mig en e-mail med sin præsentation, og hun var ikke interesseret i at blive interviewet. Måske var hun ekstra agt-

pågivende på grund af præsentationens omtålelige karakter. På den anden side er det klart, at man ikke nødvendigvis drømmer om Kommunistpartiets endeligt, alene fordi man kritiserer dele af Partiets politiske praksis. Det er svært at svare på, hvor dybt hendes kritik stak netop på grund af den sikre form, den tog. En kløgtig protest som hendes kan nemlig have et svidende bid uden at tilhørerens kan afgøre, om der til syvende og sidst er tale om et 'opbyggeligt' råd til styret eller om en systemkritik, der forkaster hele den politiske orden. ■

Forslag til videre læsning:

Hansen, Mette Halskov og Stig Thøgersen (2008) *Kina – individ og samfund*. København: Forlaget Samfundslitteratur.

Pieke, Frank (2009) *The Good Communist: Elite Training and State Building in Today's China*. Cambridge: Cambridge University Press.

Schoenhals, Michael (2008) 'Abandoned or Merely Lost in Translation?', *Inner Asia* 10: 113–30.

ANDERS SYBRANDT HANSEN ER PH.D. I ANTROPOLOGI UNDER TO FELTARBEJDSOPHOLD I BEIJING I 2009 OG 2010 STUDEREDE HAN UNGE KINESERES FORHOLD TIL DET KINESISKE KOMMUNISTPARTI OG DEN NATIONALE IDEOLOGI. I DAG ER HAN ANSAT SOM POSTDOC PÅ INSTITUT FOR KULTUR OG SAMFUND, AARHUS UNIVERSITET, HVOR HAN ARBEJDER PÅ ET PROJEKT OM KINESISKE STUDERENDE I DANMARK.

alle fotos af forfatteren